

**Derma-kosmetické ošetření pro pacientky s onkologickým onemocněním
ONCOS COSMETICA SPECIALISTICA:
analýza účinnosti na psychickou a dermatologickou pohodu**

MUDr. Maria Concetta Pucci Romano, Dermatologin
Prof. Giuseppe Nastasi, Vedoucí oddělení onkologie
MUDr. Lucia Bonassi, Psychonkoložka, vědecká vedoucí projektu
MUDr. Angelica Andreol, dobrovolná výzkumná pracovnice
MUDr. Marta Gallese, dobrovolná výzkumná pracovnice

Úvod

V roce 2019 v Itálii obdrželo onkologickou diagnózu přibližně 175 000 žen. Nejčastěji diagnostikovaným nádorem je karcinom prsu (AIOM, 2019). Mezi různé protinádorové terapie patří chirurgie, radioterapie, chemoterapie a hormonální terapie. Tyto stále účinnější terapie bohužel způsobují nežádoucí účinky, které mohou vést ke snížené součinnosti s léčbou a významně ovlivňují život ženy negativním dopadem na pohodu a kvalitu života pacientek (Oliveri et al., 2019).

Nežádoucí účinky jsou různorodé a početné, často se objevují dermatologické problémy související se zdravím pokožky. Po radioterapii se u žen mohou objevit popáleniny, radiační dermatitida a kožní projevy, od mírného erytématózního exantému až po ulceraci (Salvo et al., 2010). Chemoterapeutika rovněž vyvolávají nežádoucí účinky na kůži: mezi nejčastější klinické příznaky patří suchá kůže se svěděním, poruchy pigmentace a nehtů, mukozitidy, fotoreakce, radiační dermatitidy nebo alopecie (Bobbio-Pallavicini et al., 1997).

Tyto terapie navíc mohou mít trvalé nebo přechodné následky na vzhled pacientek. Změny ve vzhledu mají negativní dopad na vnímání tělesné schránky (Body Image) pacientky. Termín Body Image označuje vícerozměrný konstrukt, který zahrnuje kognitivní, behaviorální a emocionální aspekty spojené s vlastním tělem (Cash a Smolak, 2011). U žen s onkologickou diagnózou může být změna Body Image v důsledku protinádorové léčby doprovázena pocitem studu, nízkým sebevědomím nebo sociální izolací (Lehmann, Hagedoorn a Tuinman, 2014; Rumsey a Harcourt, 2004). U některých pacientek přetrvává negativní vnímání vlastního těla i po ukončení protinádorové léčby (Falk Dahl et al., 2010; Rhoten, Murphy a Ridner, 2013) a může nepříznivě ovlivnit kvalitu života. Body Image je totiž klíčovým faktorem kvality života souvisejícího se zdravím (HRQoL) u pacientek s onkologickým onemocněním (Defrank et al., 2007; Taylor-Ford et al., 2013), a proto pomalé vymizení dermatologické toxicity zpomaluje i po ukončení léčby vnímání uzdravení a pohody.

Cíl

Cílem této studie je prozkoumat dopad dermatologických nežádoucích účinků na vnímání Body Image a kvalitu života pacientek s onkologickým onemocněním.

Konkrétně jsme předpokládali, že použití specifických dermatologických přípravků na iatrogenní účinky protinádorové léčby může snížit kožní symptomy, a tím zlepšit pohodu a kvalitu života ženy, včetně součinnosti s léčbou.

Postup

Studie proběhla na skupině žen s onkologickou diagnózou, zařazených na onkologickém oddělení ASST Bergamo Est. Do studie se mohly zapojit ženy s diagnózou karcinomu prsu, které podstupují chemoterapii nebo radioterapii a jsou starší 30 let. Ze studie byly vyloučeny ženy s probíhajícími psychiatrickými a/nebo neurologickými poruchami a s předchozí protinádorovou léčbou.

Studie se zúčastnilo 61 žen, rozdělených do dvou skupin podle typu léčby: radioterapie nebo chemoterapie. Každá skupina byla dále náhodně rozdělena do dvou skupin: experimentální a kontrolní. Ženy v experimentální skupině dostaly krém Oncos, specifický přípravek na nežádoucí účinky protinádorové léčby; ženy v kontrolní skupině dostaly generický krém (vazelínu).

	Experimentální skupina	Kontrolní skupina
Chemoterapie	N=15	N=16
Radioterapie	N=15	N=15

Studie trvala 28 dní, během kterých měly ženy denně používat přidělený krém.

Dále v 3 časech (T0, před první aplikací dermatologického přípravku; T1, po 7 dnech používání přípravku; T2, po 28 dnech používání přípravku) vyplňovaly pacientky dotazníky:

1. Sociodemografické a klinicko-anamnetické údaje: shromažďují sociodemografické údaje (věk, rodinný stav, vzdělání, zaměstnání, místo původu) a klinické údaje (diagnóza, věk v době diagnózy, datum zahájení léčby, histologické, receptorové a genetické vyšetření, zvolený léčebný protokol).
2. Skindex-16 (Chren et al., 2001): samoobslužný nástroj pro měření dopadu kožních problémů na kvalitu života související se zdravím. Zkoumá tyto aspekty ve třech rozměrech: symptomatologie, emocionální fungování a sociální fungování. Vyšší skóre značí větší obtíže či znepokojivost.
3. Škála tělesné schránky (Body Image Scale) (Hopwood et al., 2001; Cheli et al., 2016): samoobslužný nástroj pro měření emocionálních, behaviorálních a kognitivních symptomů souvisejících s tělesnou schránkou u pacientek s onkologickým onemocněním. Skládá se z 10 položek, které zkoumají, jak se pacientka cítí ve vztahu k vlastnímu tělu a k jakýmkoli změnám v důsledku nemoci či léčby („Cítila jste se méně přitažlivá kvůli nemoci či léčbě?“, „Měla jste problémy dívat se na své nahé tělo?“). Vyšší skóre značí větší potíže.
4. Test pro hodnocení kvality života - zkrácená verze (WHOQOL-Bref) - (WHOQOL Group, 1995; Italský spolupracující tým projektu WHOQOL, 2000): samoobslužný nástroj, jehož cílem je zkoumat individuální vnímání celkové kvality života a ve 4 specifických oblastech: fyzické zdraví („Do jaké míry vám fyzická bolest brání dělat, co musíte dělat?“), psychické zdraví („Jste se sebou spokojená?“), sociální vztahy („Jste spokojená se svými osobními vztahy?“) a

prostředí („Máte možnost věnovat se koníčkům ve volném čase?“). Skládá se z 26 položek, které vyjadřují míru spokojenosti s jednotlivými aspekty života.

Výsledky

Cílem studie bylo zjistit, zda použití specifického kosmetického přípravku (Oncos), navrženého ke zmírnění dermatologických nežádoucích účinků, má pozitivní dopad nejen na snížení symptomů, ale i na vnímání tělesné schránky (Body Image) a pohody u žen s onkologickou diagnózou.

Při prvním vyplnění dotazníků měly ženy ve všech skupinách vysoké skóre ve všech rozměrech týkajících se vlivu symptomů na kvalitu života související se zdravím: to znamená, že nežádoucí účinky ovlivňovaly kvalitu jejich života. Po 7 dnech používání přípravku se u pacientek v radioterapii ve experimentální skupině (uživatelky Oncos) projevilo viditelné zlepšení. Toto zlepšení je po 28 dnech ještě výraznější, nejen u experimentální skupiny léčené radioterapií, ale i u experimentální skupiny léčené chemoterapií. V kontrolních skupinách, tedy u žen, které používaly generický krém, k tomuto zlepšení nedošlo. Z těchto prvních údajů lze usoudit, že použití specifického kosmetického přípravku je klíčovým faktorem při snižování symptomů, a tudíž zlepšuje emocionální a sociální fungování.

Denní používání dermatologického přípravku mělo pozitivní vliv nejen na snížení dermatologických symptomů, ale i na emocionální, behaviorální a kognitivní aspekty související s tělesnou schránkou. Na začátku studie měly všechny ženy vysoké skóre v dotazníku Body Image Scale: to znamená, že všechny ženy pociťovaly určitý diskomfort při vnímání svého těla. Literatura již zdůraznila, že ženy léčené na karcinom prsu pociťují změny ve svém vzhledu, často doprovázené pocitem studu, nízkým sebevědomím a sociální izolací. I v tomto případě prokázaly ženy v experimentálních skupinách (uživatelky Oncos) zlepšení vnímání vlastního těla, se zvýšeným sebevědomím a spokojeností. Toto zlepšení se projevilo již po 7 dnech u žen léčených radioterapií a po 28 dnech u žen léčených chemoterapií. Ženy v kontrolních skupinách, tedy uživatelky generického krému, toto zlepšení nezaznamenaly.

Víme, že onkologická diagnóza nutí ženy čelit různým výzvám a obtížím, které mohou mít trvalý dopad na jejich kvalitu života. V této studii jsme zohlednili kvalitu života z hlediska fyzického a psychického zdraví, kvality mezilidských vztahů a prostředí. Během studie ženy, které používaly přípravek Oncos, postupně zlepšovaly své vnímání kvality života ve výše zmíněných oblastech. Používání specifického kosmetického přípravku tedy vede ke zmírnění bolesti a obtíží spojených s kožními problémy, ale i k vyššímu sebevědomí a lepšímu sociálním vztahům. Jinými slovy, zlepšení kvality života se zdá být ovlivněno zlepšením kožních problémů. To je v souladu s představou, že dobré zdraví není jen absence nemoci, ale pro lidi je důležitá i celková fyzická a psychická pohoda.

Závěr

Naše výsledky zdají potvrzovat, že péče o vlastní tělo, a konkrétně o pleť, vede nejen ke zlepšení fyzického zdraví, ale i psychické pohody. Výsledky ukazují, že užívání

specifického přípravku Oncos, určeného k léčbě nežádoucích účinků onkologické léčby, vede nejen ke snížení symptomů, ale i k lepší psychické pohodě a k pozitivnějšímu vnímání tělesné schránky. Je tedy nutné ženám pomáhat zvládat nežádoucí účinky, neboť jejich zmírnění nejen zlepšuje jejich pohodu, ale i podporuje lepší součinnost s léčbou a celkový proces léčby.

Reference

- Bobbio-Pallavicini, E., Porta, C., Moroni, M., Bertulezzi, G., Civelli, L., Pugliese, P. & Nastasi, G. (1997). Epirubicin and etoposide combination chemotherapy to treat hepatocellular carcinoma patients: a phase II study. *European Journal of Cancer* 33(11), 1784-1788.
- Cash, T.F. & Smolak, L. (2011). *Body image: a handbook of science, practice, and prevention*. 2nd edn. Guilford Press, New York.
- Cheli, S., Agostini, A., Herd-Smith, A., Caligiani, L., Martella, F., and Fioretto, L. (2016). The Italian version of body image scale - reliability and sensitivity in a sample of breast cancer patients. *Psicoterapia Cognitiva e Comportamentale* 22, 65–79.
- Chren, M. M., Lasek, R. J., Sahay, A. P., & Sands, L. P. (2001). Measurement properties of Skindex-16: a brief quality-of-life measure for patients with skin diseases. *Journal of cutaneous medicine and surgery*, 5(2), 105-110.
- Chren, M., Lasek, R., Flocke, S., Zyzanski, S. (1997). Improved discriminative and evaluative capability of a refined version of Skindex, a quality-of-life instrument for patients with skin diseases. *Archives of Dermatology*. 1997;133:1433–1440.
- DeFrank, J.T., Mehta, C.C., Stein, K.D. & Baker, F. (2007). Body image dissatisfaction in cancer survivors. *Oncol Nurs Forum*, 34, E36-E41.
- Hopwood P, Fletcher I, Lee A, Al Ghazal S. A body image scale for use with cancer patients. *Eur J Cancer*. 2001;37(2):189-197. doi:10.1016/s0959-8049(00)00353-1
- I numeri del cancro in Italia 2019. AIOM-ARTIUM-Fondazione AIOM www.aiom.it
- Lehmann, V., Hagedoorn, M. & Tuinman, M.A. (2014). Body image in cancer survivors: a systematic review of case-control studies. *J Cancer Surviv*, 9, 339-348.
- Oliveri, S., Faccio, F., Pizzoli, S., Monzani, D., Redaelli, C., Indino, M., & Pravettoni, G. (2019). A pilot study on aesthetic treatments performed by qualified aesthetic practitioners: efficacy on health-related quality of life in breast cancer patients. *Quality of Life Research*, 28(6), 1543-1553.
- Rumsey, N. & Harcourt D. (2004). Body image and disfigurement: issues and interventions. *Body Image* 1:83-97.
- Salvo, N., Barnes, E., Van Draanen, J., Stacey, E., Mitera, G., Breen, D., ... & De Angelis, C. (2010). Prophylaxis and management of acute radiation-induced skin reactions: a systematic review of the literature. *Current oncology*, 17(4), 94.
- Taylor-Ford M., Meyerowitz, B.E., D'Orazio, L.M., Christie, K.M., Gross, M.E. & Agus, D.B. (2013). Body image predicts quality of life in men with prostate cancer. *Psychooncology* 22:756-761.
- The WHOQOL Group (1994). The development of the World Health Organization quality of life assessment instrument (the WHOQOL) (1995). In: Orley, J. & Kuyken, W. (a cura di), *Quality of life assessment: international perspective* (pp. 41-57). Heidelberg: Springer Verlag.